

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך לט, תשמ"ח

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

הערות

לקונטרס "עוד הַיּוֹת וַחַיּוֹת בלשון"

("לשוננו לעם לט [התשמ"ח], א-ב)

א

קורא וקוראת העירוני שהפתיח של הפרק האחרון בקונטרס 'שופט ושפטים' – שבו נאמר "המלה שופט נזכרת לראשונה בסיפורי משה במצרים בהיותו בבית פרעה" – אינו מדויק, שכן בבראשית פרק יח נאמר "השפּט כל הארץ לא יעשה משפּט?" וכן בפרק יט: "האחד בא לגור וישפּט שפּוט". אמנם התכוונתי לשם העצם שופּט ולא לפועל, אבל אני מקבל את ההערה ומבקש לתקן בפתיח ולגרוס שם במקום "לראשונה" – "בין השאר".

ב

ברשימה 'המשקפיים' הערתי על המלה 'הפגזה' 'שחידשו חכמי ירושלים' וכן הערתי בעניין זה בקונטרסי "לשון בתחייתה" ("לשוננו לעם" יז [תשכ"ו], ז-ח) בפרק 'החידוש והאירוע' (עמ'

198): "בשעה שירו תותחי האויב לתוך ירושלים העברית הנצורה, העלו חכמי העיר את המלה פָּגֶז מן הארמית – שם בעיקר פגז, בהוראת אבן קלע – וכן את המלה הפגזה לעניין הרעשה בפגזים". על כך מעיר מר אברהם עקביה: "המונח 'פגז' – כמו מונחים צבאיים רבים אחרים – חודש במסגרת פעילותה של לשכת ההדרכה המרכזית של ההגנה בשנותיה הראשונות. בתחילה (1936–1939) לא היה מטה כללי להגנה והלשכה עמדה תחת פיקודו הישיר של יעקב דורי, מפקד מחוז חיפה של ההגנה באותם הימים, לאחר 1939 עברה הלשכה לתל-אביב עם הקמת המטה הכללי.

במסגרת התרגום של ספרות צבאית בריטית נזקקתי לתרגום המונח shell. המומחה שלנו היה סעדיה גולדברג ז"ל מהטכניון, חבר ועד הלשון העברית. סעדיה הציע 'פגושה' ואחר כך 'פגוז', בעקבות תרגום אונקלוס של 'ומחי קבלו' (יחזקאל כו, ט). הצעתי לקבוע 'פגז'. ההצעה הובאה לפני יעקב דורי והוא פסק לטובתה.

בשנת 1940 (לפני שהצטרפתי אל אורד וינגייט בחרטום) היה לי טור קבוע ב'דבר' (שהתפרסם גם ב'אמר') בעניינים צבאיים. כבר ברשימה שפרסמתי באפריל 1940 הופיע המונח 'פגז'". נאמנה עלינו עדותו של מר עקביה וחנון חן לו.